

Leiderschap (7^e Jaarcongres voor klinisch psychologen en klinisch neuropsychologen)

'Leiderschap' was het onderwerp van het wederom succesvolle jaarcongres voor klinisch psychologen en klinisch neuropsychologen in de Jaarbeurs in Utrecht. Ruim 400 deelnemers lieten zich op vrijdag 10 april inspireren door onder andere oud-politica Femke Halsema, emeritus hoogleraar André Wierdsma en dirigent Jaap van Zweden.

Ochtendprogramma

Dagvoorzitter Annette van Schagen heette de congresdeelnemers en sprekers welkom, en kondigde de sprekers uit het ochtendprogramma aan:

- Femke Halsema over *Politiek leiderschap*
- Prof. dr. Jelle Jolles over *De leider tussen vaardigheden, beleving en gedrag. Een neuropsychologisch perspectief*
- Prof. dr. André Wierdsma over *Moreel leiderschap in professionele organisaties*

Politiek leiderschap

Na de opening kreeg voormalig fractievoorzitter en politiek leider van Groen Links Femke Halsema het woord. Zij hield een persoonlijk verhaal over 'politiek leiderschap', waarin ze liet zien dat 'bitch' en 'kwetsbaar' samen kunnen gaan, zoals een deelnemer het verwoordde. Andere reacties: 'Heel interessant en inspirerend.' 'Femke was sprankelend en spreekt met veel humor.' 'Femke zette een perfecte speech neer.'

Volgens Halsema bestaat er een stereotype beeld van de vrouw als leider: warm en kwetsbaar, maar niet competent. Mannen daarentegen worden wel als competent gezien. Het maakt leiderschap voor vrouwen lastig, want je kunt het bijna niet goed doen. Halsema besloot haar eigen koers te varen en stelde daartoe voor zichzelf tien regels op, waaronder een eigen stem zoeken, kritiek om je heen organiseren en alleen durven staan.

Neuropsychologisch perspectief op leiderschap

'Leiderschap vanuit een neuropsychologisch perspectief', daar ging de keynote lezing van VU-hoogleraar Neuropsychologie Jelle Jolles over. Jolles onderscheidt verschillende vormen van leiderschap: het wijzend vingertje, emotioneel leiderschap, coachend leiderschap. Leiderschap is volgens hem leerbaar. Het is een combinatie van executieve functies en niet-cognitieve functies. Ook belangrijk bij leiderschap is de context die het brein vormt.

Moreel leiderschap in professionele organisaties

André Wierdsma is emeritus hoogleraar 'Organiseren en Co-creëren' aan Nyenrode Business Universiteit. Zijn dynamische lezing over 'Moreel leiderschap in professionele organisaties' gaf de aanwezigen een beter beeld van wat leiderschap in de praktijk inhoudt. Herkenbaar voor velen was de rol van het management: 'Een thema waar we allemaal last van hebben. Door het protocolleren van werk is er bijna geen vrijheid meer. Een dilemma,' volgens één van de deelnemers.

Rode draad

De deelnemers filterden een terugkerende factor uit de drie ochtendlezingen: de context is heel belangrijk voor leiderschap, het perspectief vanuit waar je kijkt. Een deelnemer haalt een voorbeeld van Wierdsma aan: beleid is als een landkaart, altijd anders dan het landschap zelf. Daarom moet je beleid toetsen aan het handelen in de organisatie en het niet alleen op afstand vaststellen. Veel deelnemers voelden zich aangesproken door de vraag: Hoe blijf je bij jezelf?

Leiderschap volgens congresgangers

Uit het ochtendprogramma blijkt dat leiderschap niet is: 'Denken dat je het alleen moet weten en doen. Maar veel meer: mensen naast je verzamelen en gebruik maken van je team. En inzoomen op

wat er speelt.' Leiderschap gaat ook over beslissingen nemen, over begrenzen autonomie. Een deelnemer definieert leiderschap als: 'Jezelf blijven en afwijkend durven zijn.'

Middagprogramma

Het middagprogramma opent traditiegetrouw met een klein feestje: de uitreiking van de Posterprijs. Gevolgd door nog een feestje: het muzikale intermezzo. Daarna hadden de congresdeelnemers de keus uit twee series van vier parallelsessies. Ter afsluiting interviewde journalist Frénk van der Linden dirigent en violist Jaap van Zweden.

RINO Groep-posterprijs 2015

Juryvoorzitter Ponds begint met zijn teleurstelling over het geringe aantal deelnemers (vijf) aan de RINO Groep Posterprijs 2015. 'De scientist practioner zien we vandaag daardoor niet. Komt dat door de werkdruk? Of is men het academisch denken kwijt?', zo vroeg Ponds zich af.

De jury was het snel eens over de kwaliteiten van de winnende poster:

- mooie vormgeving
- weinig tekst
- heldere probleemstelling
- keurig onderzoeksdesign
- heldere conclusies

Er gaat een luid gejuich en applaus op als Ponds winnaar Audrey Lamers aankondigt. Haar onderwerp: 'Versterking van de Ouder-team Alliantie in de Kinderpsychiatrie'. Sacha Lamers (RINO Groep) reikt haar de prijs uit, die bestaat uit een certificaat en een cheque van € 1.000,-. Het beeld van Elske Sigmond, tot nu toe wisseltrofee, mag winnares Lamers houden.

De jury van de RINO Groep-posterprijs bestond dit jaar uit Prof. dr. Rudolf Ponds, Prof. dr. Bram Orobio de Castro en winnares van de Posterprijs 2014 Wendy Pots.

Torunski-brothers

Dan het swingende intermezzo van de Torunski-brothers, die de basklarinet en saxofoon bespelen. Eerst gaan ze uitgebreid los op het Pink Panther-thema. Daarna volgen meer of minder herkenbare oude en nieuwe klassiekers in een Torunski-interpretatie: alsof er een ritmesectie zit opgesloten in de instrumenten. Ze sluiten af met *Imagine* van John Lennon, waarna luid applaus.

1e parallelsessie

De congresdeelnemers hadden dit jaar de keus uit vier parallelsessies, zoals een *Ronde tafel sessie Transitie jeugdzorg: leiderschap in verandering* en *'Bij mij zijt ge veilig': over leiderschap in woelige tijden*.

Follow the money

Drs. Hans de Veen, voorzitter van de Raad van Bestuur van Mondriaan (Limburg), signaleert dat de impact van geldgevers in de gezondheidszorg heel groot is geworden. Een risico, vindt hij. Als voorbeeld noemt hij de grote rol die zorgverzekeraar DSW speelde bij de teloorgang van RIAGG Rijnmond en de rol van ING bij Rivierduinen. Verder ziet hij het ondernemerschap oprukken.

Voor psychologen zijn er zeker ook grote kansen, zoals in

- het scientist practioner & evidence based denken
- het leidinggeven vanuit de inhoud

- de klinisch psycholoog als kader van de toekomst

Een van de aanwezigen miste in De Veens beschouwing een analyse van de toekomst: Welke kant gaat het op?

Professionele eigenheid als redmiddel

In de parallelsessie van drs. Ellen Aptroot (psychotherapeut) en drs. Bas de Mol (directeur RINO Groep) was vooral veel te zien. 'Mooi beeldend gemaakt', vond een psychologe, 'Zo kon je zelf kijken naar de eigenschappen van een goede leider, zoals vertrouwen, en de omgeving de mogelijkheid voor inbreng geven.' Ze herkende dat vanuit haar eigen werkomgeving: hoe krijg je iedereen mee? Dat is een grote ontdekkingsreis.

2^e parallelsessie

Ook in de 2^e parallelsessie waren er vier opties waaronder *Leiderschap in een sterk veranderende GGZ: benauwend of een uitdaging?*

Wie is de baas?

Dr. Quin van Dam (klinisch psycholoog, docent RINO) en Didi de Vries-Abraham (programmacoördinator Veranderagenda, Stichting de Opbouw) lieten zien hoe het ontwikkelingsprofiel ingezet kan worden op de werkvloer. Het ontwikkelingsprofiel beschrijft tien stadia die een volwassen mens vanaf zijn geboorte kan doorlopen, met als uitersten structuurloosheid en rijpheid.

Prof dr. Robert Abraham vertaalde dit model naar managementcapaciteiten. Van Dam licht toe wat voor gedrag je bij welk niveau kunt verwachten: bij symbiose zie je moeite met beslissingen nemen, bij verzet een probleem met autonomie, weinig souplesse en perfectionisme. Het stadium verbondenheid zag Van Dam terug bij Femke Halsema, die mensen om zich heen verzamelde en veel meer in teamverband is gaan werken dan ze deed als politica.

Ronde tafel sessie Nieuw leiderschap, met hoofddocenten management als experts

Een deelnemer vond het jammer dat een paar inspirerende mensen te weinig gehoord werden, maar positief dat er een psychiater bij was. De psychologe ziet nu beter hoe je leiderschap in de huidige zorg vorm kunt geven. Hoe durf je keuzes te maken? Dat is bruikbaar in haar eigen leidinggevende positie.

Interview met Jaap van Zweden

Annette van Schagen legt de lat hoog voor interviewer Frénk van der Linden, door te verwijzen naar vergelijkingen die gemaakt zijn tussen hem en topinterviewers als Bibeb en Ischa Meijer. Van der Linden interviewt Jaap van Zweden, die vooral bekend is als dirigent en violist. Met zijn vrouw is hij oprichter van Stichting Papageno, die kinderen met autisme helpt met muziek.

Als jonge 1^e violist had Van Zweden ooit een stevige aanvaring met topdirigent John Eliot Gardiner. Het conflict ging over het door Gardiner gewenste te hoge tempo in de 9^e Symfonie van Schubert. Van Zweden ging daar fel tegenin, waarop Gardiner woedend de concertzaal verliet. Het eindigde ermee dat Gardiner inderdaad het tempo wat matigde. Wat leerde Van Zweden daarvan? Om altijd te blijven zeggen wat hij vindt, om eerlijk zijn tegen de mensen met wie hij werkt.

Afsluiting en conclusie

'Blijven leren', dat is de boodschap waarmee dagvoorzitter Annette van Schagen het drukbezochte congres over Leiderschap afsluit. Een zeer geslaagde congresdag, waarop vooral de keynote speeches van Femke Halsema en André Wierdsma veel enthousiasme oproepen. Velen zien de

meerwaarde van de congresdag ook in de mogelijkheid om andere overleggen te plannen en te netwerken. De organisatie houdt zoals altijd oog voor verbeteringen.

Volgend jaar is er weer een jaarcongres voor klinisch psychologen en klinisch neuropsychologen, op vrijdag 8 april. Het onderwerp is dan 'Klinisch redeneren & shared decision making'. Meer informatie volgt via www.stichtingwkk.nl.